СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Пам'ятайте про Україну!

Ч. 221. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 19-го ЛИСТОПАДА 1986 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, NOVEMBER 19, 1986 No. 221. VOL. XCIII.

УКРАЇНЦІ АКТИВІЗУЮТЬСЯ У ВІДНІ

Відень (УІС „Смолоскип"). — У вівторок, 4-го листопада ц.р. тут розпочала свої праці конференція 35 держав, які 1975 року підписали у Гельсінках Заключний акт, який мав нормувати поведінку країн - учасниць Гельсінкського процесу і мав зменшити ті різниці, які ділять Европу. Гельсінкські угоди створили форум, на якому західні і східні країни, а також ЗСА і Канада, можуть дискутувати питання безпеки та проблеми економічні й людських прав. Вперше в історії Гельсінкські конференції стали форумом, на якому західні країни обговорювали, крім багатьох інших, також проблеми людських і національних прав України, русифікації, українських політв'язнів, Українських Церков.

Подібні, як Віденська, відбулися конференції у Бєограді (1977-78) і Мадриді (1980-83), а також форуми людських прав (Оттава 1985), культурних свобід і співпраці (Будапешт 1985) і людських контактів (Берн 1986). Під час всіх цих конференцій українська організована громада проявляла активну діяльність, домагаючись пошанування урядом СССР людських і національних прав України та звільнення українських політв'язнів.

На всіх цих конференціях членом делеґації ЗСА був Орест Дейчаківський, а громадськими представниками були у Мадриді Мирослав Смородський, у Відні — д-р Юліян Куляс.

До Відня виїхали з кінцем жовтня цього року представники різних українських організацій і груп, які входять в склад загальної української репрезентації у Відні під керівництвом Комісії Прав Людини СКВУ.

Українську репрезентацію на Гельсінкській конференції у Відні очолює представниця КПЛ СКВУ Христина Ісаїв і до цієї репрезентації входять: від КПЛ СКВУ — Іванка Яців і Микола Мороз (Торонто); від Закордонного Представництва Української Гельсінкської Групи — Надія Світлична і Леонід Плющ; від „Смолоскипу" — Андрій Сороковський, співробітник Кестон коледжу у Лондоні; від організації Американці в Обороні Людських Прав в Україні (АОЛПУ) — Божена Ольшанівська, Люба Йова і Марія Демчук; від УКРади — Наталія Павленко (Ню Йорк); від ОДУМ — Алекс Непрель (Ню Йорк); від СУСК — Данило Дзвоник (Вінніпеґ). Близько з українською репрезентацією співпрацює представник Конференції Українських Політичних Партій і Організацій (КУППО) Володимир Малинович (Париж).

Деякий час у Відні були представники Українського Комітету Миру — Олесь Черінь і Роман Купчинський (Ню Йорк), а напередодні конференції група української сумівської молоді на чолі з Омеляном Ковалем (Бельгія) в кількох місцях Відня роздавала свої летючки і видання.

Крім багатьох матеріялів інформаційного характеру про Україну і про порушування урядом СССР людських і національних прав України, окремі українські організації підготували на Віденську конференцію такі матеріяли:

КПЛ СКВУ: Зведення („Brief") про порушення людських прав в Україні (17 стор.); документ цей має підзаголовки: „Українська Гельсінкська Група і в'язні сумління", „Свобода релігії", „Самовизначення", „Поєднання родин", „Молодь і туризм", „Контакти родин і поширення інформації", „Пошанування національних культур", висновки і рекомендації. Другий документ „Коротке зведення" (7 стор.) теж має підсумки і рекомендації;

„Смолоскип" і Комітет Гельсінкських Ґарантій для України: меморандум учасникам Віденської конференції, а також спеціяльне видання англомовного журнала „Смолоскип" (28 стор.) з інформаціями про діяльність УГГ з хронологією, уривки з важливіших меморандумів і документів УГГ, інформації про членів УГГ, окремі статті; з попередніх видань „Смолоскип" передав українській репрезентації відповідну кількість англомовних видань (книжкових) документів і матеріялів УГГ;

АОЛПУ: меморандум за підписом Б. Ольшанівської й інші матеріяли.

КУППО: „Петиція" з підсумками і рекомендаціями (60 стор.).

Члени української репрезентації розпочали свою діяльність у Відні 2-го листопада ц.р. участю в Богослуженні в українській місцевій церкві св. Варвари, де мали нагоду познайомитися і зустрінутися з віденськими українцями.

В понеділок, 3-го листопада, майже всі члени Української репрезентації отримали акредитації, як журналісти українських видань, або як представники неурядових організацій, що дало їм змогу брати участь у пресконференціях і в пленарних засіданнях конфе-

(Закінчення на стор. 3)

У Воррені продовжуватимуться переслухання

Воррен, Миш. — Конгресмени Деннис Гертел і Вілліям Брумфілд, члени урядової Комісії дослідження голоду в Україні, переведуть переслухання, яке відбудеться тут в понеділок, 24-го листопада ц.р., о год. 4-ій в Українському Культурному Центрі. Анастазія Волкер і Богдан Федорак, громадські члени комісії, теж будуть присутні на зборах.

Як відомо, Комісія дослідження голоду почала свою працю у квітні 1986 року. На протязі двох років свого законного існування вона має виконати чотири завдання: 1. зібрати інформацію про жахливий голод, який знищив 7 мільйонів українців; 2. зробити аналізу його причини та наслідків; 3. розшукати політичні документи, які підтверджують злочини совєтської влади проти українського народу; 4. написати звіт своїх студій про Великий голод в кінці свого дворічного існування.

Особи, включно зі свідками, які хотіли б зізнавати анонімно чи публічно про голод, можуть зв'язатися з д-ром Мейсон, директором персоналу комісії (Vanguard Building, Rm. 537, 1111 20th St., N.W. Washington, D.C. 20579, tel.: 202-524-3464/3465) або дзвонити до Українського Культурного Центру на число: (313) 757-1022.

Відбулися ціломісячні моління за Україну в Торонто

Торонто (ХД.) — Щоденник „Торонто Стар" з 3-го листопада ц.р. повідомив, що жовтень ц.р. був присвячений молитвам у торонтонських українських католицьких церквах за жертви релігійного переслідування в Україні. Ці моління почалися в церкві св. Димитрія в Етобіко 24-годинною релігійно-молитовною стійкою Парафіяни церкви в Скарборо під проводом о. Тараса Дусанівського цілу ніч провели на горливій молитві, співах релігійних пісень і слухання Св. Письма та розповідей про релігійний утиск в УССР.

Отець Т. Дусанівський поінформував кореспондента „Торонто Стар" Шеллі Пейдж, що до участи в молінням були запрошені всі вірні з цілого великого Торонто. В Україні не існує формально Українська Католицька Церква, інформував о. Дусанівський, бо її поставлено поза законом у 1946 році. Але ця Церква продовжує свою діяльність підпільно під проводом власних єпископів і священиків які виконують засекречено свої душпастирські обов'язки.

Ці релігійно-молитовні чування в наміренні переслідуваних за віру в підсовєтській Україні закінчилися 2-го листопада вполудне після 17-ти годин молінь і співів. Цими відправами закінчилося теж молитовне споминання в'язнів совісти в СССР.

Відзначать А. Коссовську-Давиденко

Ню Йорк. — Об'єднання Жінок ОЧСУ, Відділ ім. У. Целевич-Стецюк, підготовляє літературне вшанування Алли Коссовської-Давиденко, письменниці, поетеси і культурної діячки, якій 8-го липня 1986 року сповнилося 80 років життя і 55 літ її літературної творчости.

Вшанування запляноване на неділю, 23-го листопада. Тут о год. 2-ій по полудні, в Домі Організацій Українського Визвольного Фронту, відбудеться програма, у якій братимуть участь: письменниця Оксана Керч, ред. Леонід Полтава і співачка Зірка Дерлиця. Мистецьке читання творчости поетеси відбудеться під керівництвом мгр Ліни Андрієнко-Данчук. Після офіційної програми буде перекуска і особиста зустріч з письменницею, авторкою окремих книжок і збірок поезій.

А. Коссовська-Давиденко

А. Коссовська-Давиденко народилася в Севастополі 8-го липня 1906 року в родині військового старшини. Рано осиротіла: батько Юлій Коссовський помер на еміграції в Румунії, мати — з голоду в Україні. Дитинство провела в місті Миколаєві, в родині батькової сестри, яка любила літературу і мала великий вплив на формування світопогляду Алли. 18-річною переїхала в Київ. Там закінчила курси пляновиків-економістів, працювала в різних установах, а потім в Харкові познайомилася і вийшла заміж за Вячеслава Давиденка.

На еміграцію виїхала в 1943 році. У ЗСА видала дві збірки поезій, в Аргентині вийшла книжка-повість „Гірський вовк". Повість „Двісті перший" вийшла у видавництві „Свобода". Крім того А. Коссовська друкувалась у „Свободі", „Віснику", журналі „Крилаті" та інших виданнях, готується до друку збірка оповідань „Ціна душі". Двічі нагороджена другою нагородою СФУЖО і ОПДЛ. Підготовляються також інші твори, які незабаром вийдуть друком.

Її чоловік св. п. Вячеслав Давиденко був понад 20 років членом редколегії „Свободи".

Померла О. Качоровська

Ню Йорк. — Тут у вівторок, 18-го листопада 1986 року, померла на 99-му році життя Олена Качоровська, дружина бл.п. о. радника Михайла Качоровського, пароха Миколаєва і Підсоснова в Галичині. Покійна разом з мужем брала жваву участь в громадському житті і заснувала відділи Союзу Українок.

Похорони відбудуться в суботу, 22-го листопада, із похоронного заведення П. Яреми до церкви св. Юра, а відтак на цвинтар Гейт оф Гевен в Йонкерсі, Н.Й.

Вийшли евангельські притчі Ісуса Христа

Торонто. — У своїх науках, проповідях і розмовах із книжниками, фарисеями та звичайними людьми Ісус Христос часто послуговувався притчами. Притча — це коротеньке оповідання-історійка, яка нагадує байку. В ній скривається завжди якась глибока думка, правда, моральна наука. Ісус розповідав ці історійки цікавою й приступною мовою так що слухачі легко могли зрозуміти, яка глибока думка в них прихована.

З нагоди недалекого 1000-ліття Хрищення України Ярослав Чумак уклав на підставі св. Євангелії збірку цих Христових поучень, призначених для дітей. Збірка має заголовок „Євангельські науки Ісуса Христа". Повнокольорові малюнки виконав Віктор Амвроз. Збірка вийшла у видавництві Гуртка Прихильників Української Книжки.

В збірці вміщено сім притч, а саме: „Про милосердного самарянина", „Король і його дорадник", „Розповідь про сівача", „Притча про таланти", „Притча про скарб у полі", „Запрошення на бенкет", „Притча про блудного сина".

Книжка великого формату, має 32 сторінки, друкована на доброму папері. Замовляти: Children's Care Group, 16 Rivercrest Rd., Toronto, Ont. M6S 4H3, Canada. Ціна збірки 7 дол.

ЛИСТОПАДОВА АКАДЕМІЯ В БРУКЛИНІ

Бруклин, Н. Й. — В неділю, 23-го листопада тут в авдиторії цілоденної школи відбудеться Академія для відзначення Листопадового Чину, заходами Українського Об'єднаного Комітету дільниці Бруклину. У програмі братимуть участь: церковний хор під керівництвом проф. Т. Левицького, мгр Осип Рожка, святочне слово, деклямації шкільної дітвори, виступ бандуриста Л. Сивицького, деклямація Б. Богуша тощо.

Не вірять у помилування Ю. Газенфаса

Манаґуа, Нікараґуа. — Аґентство Ассошієйтед Пресс інформує, що нікараґуанський міністер юстиції покищо відкинув можливість помилування для американського летуна Юджіна Газенфаса, який пережив летунську катастрофу над територією Нікараґуа — два його друзі загинули на місці випадку — і попав в руки сандіністів.

В суботу 15-го листопада, військовий суд в Нікараґуа засудив Газенфаса на 30 років тюрми, але його оборонець заявив, що внесе відклик проти засуду до вищих судових чинників, а якщо буде потрібно до самого президента Даніела Ортеґи.

Літак, який збили сандіністи над своєю територією, довозив зброю, амуніцію і військовий виряд для антикомуністичних повстанців „контрас" з баз в Ель Сальвадорі. Спочатку Газенфас натякав на співдію Сі-Ай-Ей, але коли довідався, що за таку співпрацю його можуть засудити на смерть і розстріляти, змінив свою думку і відпекувався від такої співпраці, кажучи, що він і його колеги працювали для приватного підприємця, який продавав зброю повстанцям.

Родина і адвокат засудженого все ще надіються на помилування, базуючи свою надію на заяві президента Д. Ортеґи, який, під час розмови з кореспондентами відмічував, що Газенфас може бути помилуваний з передумовою, що більше ніколи не займатиметься подібною роботою. Американські офіційні чинники покищо не знають чи 45-річний американець з Марієнт у Висконсині складав будь-які заяви після засуду, але в Державному департаменті також вірять, якщо не у цілковите помилування, то принаймні на злагіднення вироку.

Очевидно, сандіністи намагаються максимально використати випадок засуду Газенфаса для антиамериканської пропаганди. Просандіністська преса написала, що засуд американського летуна є рівночасно „засудом американського імперіялізму в Центральній Америці".

Кардинал Міґуель Брандо і Браво, Архиєпископ Римо-Католицької Церкви, заявив в Манаґуа, що він підтримуватиме помилування, або іншу форму звільнення Газенфаса, бо його засуд і перебування в тюрмі в Нікараґуа не принесе нікому користи, а тільки загострить відносини між урядами ЗСА і Нікараґуа і зродить недовір'я американського народу до системи „в нашій країні". Він переконаний, що між обидвома країнами повинна існувати система виміни політичними в'язнями, бо від такої тактики може розпочатись поважніший діялог між Вашінґтоном і Манаґуа, корисний в першу чергу для нікараґуанського народу.

КОНТРОВЕРСІЇ ДОВКОЛА ОСОБИ К. І. СУНҐА ПРОДОВЖУЮТЬСЯ

Сеуль, Південна Корея. — Не зважаючи на раніші повідомлення про атентат на північнокорейського комуністичного лідера, першого секретая комуністичної партії і президента Північної Кореї Кім Іль Сунґа, які подали до відома майже усі засоби масової інформації і додатково самі північні корейці через голосник на демаркаційній лінії, офіційно уряд Північної Кореї продовжує заперечувати вбивство, але не опрокидує однак здогадів про можливість змін в компартії і уряді.

Для підтримки своїх аргументів північнокорейці і китайське пресове аґентство Гсінґуа подали до відома, що у понеділок, 17-го листопада президент К.І. Сунґ вітав, мовляв, на летовищі Пйонґянґ закордонних гостей, між ними президента Монгольської Народної Республіки Жанбина Батмаха та інших. Західні політичні спостерігачі і кореспонденти здогадуються, що розголошення цієї церемонії привітання було зроблено зумисно для того, щоб заперечити західні спекуляції про атентат і відкинути все ще існуючі контроверсії, які існують кругом особи К. І. Сунґа.

Натомість у Південній Кореї не сумніваються, що на півночі мусіли прийти радикальні зміни в керівництві компартією і державою і що владу, правдоподібно перебрав міністер оборони Оґ Джін Ю. Цю інформацію на півдні прийняли також з недовір'ям, бо Оґ недавно мав автомобільний випадок і довший час перебував в комі, а про його діяльність не було чути від довшого часу.

У Вашінґтоні і взагалі на Заході скептично поставились до першого і другого повідомлення, а директор американської центральної розвідчої аґенції Сі-Ай-Ей Віллям Кейсі заявив на запитання кореспондентів, що Північна Корея належить до країн із скарйною диктаторською комуністичною системою, подібною до сталінської, і що жадні західні аґентства, а навіть акредитовані дипломати немають змоги довідатись правди і мусять сприймати тільки те, що їм подає до відома режим. Очевидно, аранжерована „комедія" з привітання на летовищі Сунґом закордонної делеґації могла бути також спрепарована комуністичними режимниками для замилення очей західніх спостерігачів і кореспондентів. Натомість південнокорейські засоби систематично і незмінно інформують про смерть К. І. Сунґа і відкидають комуністичні пропаґандивні трюки. Міністер оборони в уряді Південної Кореї Лі Кі Бек заявив лідерам парляменту, що існують всі познаки на півночі, що у тій частині країни проходять далекойдучі зміни.

Деякі дипломати, в тому числі із Східньої Европи, заявили в Ню Делі, Індія, що існує можливість боротьби за владу у Пйонґянґу і що Сунґ впав жертвою цієї боротьби.

У СВІТІ

НЕ ЗВАЖАЮЧИ НА ТЕ, що відносини між урядами З'єднаних Стейтів Америки і Мехіко є дещо напружені з різних причин, в більшості через транспортування наркотиків з Мехіко до ЗСА, більшість мехіканців вважають ЗСА заприязненою державою і подивляють їхню демократичну й економічну сильну систему. Опит, переведений бюром „Ню Йорк Таймсу" в Мехіко, виказав крім того, що мехіканці є горді свого походження, називають себе націоналістами, горді, що їхній нарід морально сильний, поважають свою соціяльну систему і спосіб життя не бажають міняти. Вони в основному засуджують нелеґальну торгівлю наркотиками, але вважають, що Уряд ЗСА замало зробив для того, щоб що торгівлю припинити.

ПРЕЗИДЕНТ СИРІЇ Гафез ель-Ассад заявив кореспондентам, що його країна все виступала і буде виступати проти міжнародного тероризму. Він, очевидно, відкинув всякі обвинувачення про замішаність Сирії в терористичні акти, але заявив, при тому, що більшість арабських країн, в тому числі Сирія, будуть змагатися за привернення арабських земель окупованих раніше нелеґально Ізраїлем. Доки ця справа не буде позитивно полагоджена, між Сирією й Ізраїлем і державами, що його підтримують, все існуватимуть конфлікти.

ІЗРАЇЛЬСЬКІ ВОЄННІ літаки знову збомбили у південній частині Ливану бази Палестинської Визвольної Організації і мусулман-шіїтів. Командування ПВО і шіїтів повідомили, що знищення було велике, а під час бомбардування загинуло чимало цивільних осіб, непричасних до воєнних дій.

ПРЕМ'ЄР-МІНІСТЕР еспанського уряду Феліпе Гонзалес відвідав офіційно Кубу, відбув там довші розмови з диктатором Фіделем Кастро і, як інформує пресове агентство Ройтерса, погодився принаймні у двох випадках з Кастром, щодо політики ЗСА в Центральній Америці і нерозв'язного питання Фалклендських островів, які все будуть стояти на перешкоді у співпраці між Великобританією і Арґентиною. Крім Куби Ф. Гонзалес відвідав Еквадор і Перу. Під час пресової конференції Гонзалес заявив, що він і Кастро підтримують заходи латиноамериканських держав Контадори, які намагаються в мирний спосіб полагодити конфлікт в Центральній Америці, зокрема непорозуміння між ЗСА і Нікараґуа, і припинити громадянську війну в Ель Сальвадорі. Досі держави Контадори не мали жадного впливу на прокомуністичний уряд сандіністів в Нікараґуа.

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ЦЕНТРУ, які раніше були в опозиції до уряду військової хунти в Бразилії, перший раз перемогли у виборах леґально, від часу встановлення там цивільної влади рік тому. Остаточні звідомлення з виборів, які відбулися в тій країні в суботу, 15-го листопада, будуть подані до відома за кілька днів, з огляду на технічну відсталість і трудність терену, але приблизні вислідн показують перемогу поміркованих, так званого демократичного руху, у 19-ох з усіх 23 провінцій. Згадана партія контролюватиме також новий конґрес.

ІЗРАЇЛЬСЬКА МОЛОДЬ, озлоблена вбивством студента-семінариста, влаштувала бурхливу демонстрацію в Єрусалимі. По дорозі молоді вандали підпалювали арабські підприємства, вибивали камінням шиби в автомобілях, і то під час похоронної процесії, яка йшла старою частиною міста на кладовище на Оливній горі. Згідно з оцінкою поліції, молоді вандали наробили чимало матеріяльної шкоди, знищили кілька таксівок, а навіть намагалися підпалювати запальними бомбами християнські церкви, яких зокрема багато у старій частині Єрусалиму. Спостерігачі сумніваються, чи ізраїльська поліція вийшла проти демонстрантів в достатньому числі, бо виглядало, що поліційні частини не давали собі ради.

В АМЕРИЦІ

ДИРЕКТОР ФБІ ВІЛЛІЯМ Вебстер зустрівся з групою репортерів і вперше публічно висловив свою точку зору на справу совєтського співпрацівника секретатіяту ООН Ґеннадія Захарова, заарештованого 23-го серпня в Ню Йорку в момент одержання секретних документів від завербованого ним інженера. На думку В. Вебстера, перед тим, як Г. Захарову дали можливість вернутися в СССР, його треба було судити, бо такий процес був би повчальним для американців. Він вважає, що треба розголосити дані про шпигунську діяльність совєтського дипломата. „З моєї точки зору, дуже важливо, щоб громадськість знала про те, що агенти ворожих розвідок діють під прикриттям ООН і займаються розвідувальною роботою у вищих навчальних закладів нашої країни". — сказав Вебстер. Він повідомив також, що прийняв рішення періодично перевіряти на „детекторі брехні" співпрацівників, ФБІ, які мають доступ до найбільш секретних інформацій.

ВИСТУПАЮЧИ ПЕРЕД менаджерами компанії Дженерал електрік кредіт, Александер Гейґ повідомив, що має намір добиватися номінації Республіканської партії на пост президента ЗСА у виборах 1988 року. „Я оголошу офіційно про свої пляни на початку наступного року, але вже нині можу сказати, що висуну свою кандидатуру". — сказав А. Гейґ, який був першим державним секретарем в Адміністрації Р. Реґена. Гейґ був змушений внести резиґнацію у зв'язку з розходженнями з колишнім амбасадором ЗСА в ООН Джін Киркпатрик щодо Фалкляндської війни. Будучи у свій час головнокомандуючим силами НАТО, Гейґ відкрито підтримував Великобританію у Фалкляндському конфлікті, а Дж. Киркпатрик настоювала, що ЗСА повинні зберігати становище, близьке до невтрального. Свій намір добиватися вибрання на пост президента А. Гейґ мотивував бажанням „продовжити революцію, почату Реґеном".

У ВАШІНҐТОНІ ПЕРЕБУВАЮТЬ дві совєтські делеґації. Одна з них бере участь у встановленні сейсмографічного обладнання в районі американських нуклеарних випробувань, а друга вивчає, як в американських школах відбувається викладання основ обчислювальної техніки. Спільна американсько-совєтська група, яку представляють Академія Наук СССР і нюйоркська рада в справі охорони природних ресурсів, одобрила три місця, де буде встановлена апаратура для реєстрації американських нуклеарних вибухів під землею на полігоні у стейті Невада. Вашінґтон заявив, що дозволить совєтській делеґації відвідати район американських нуклеарних випробувань лише в тому випадку, якщо вона погодиться бути присутньою на одному з підземних вибухів. Совєтська сторона відмовилася, заявивши, що її присутність „узаконила б" американські вибухи, що є небажаним. У п'ятницю, 14-го листопада, в Неваді відбулося чергове випробування. За даними ради в справі охорони природних ресурсів, яка виступає проти випробувань, це вже 23-ій американський вибух з того часу, як Москва оголосила мораторіюм.

ПРЕЗИДЕНТ РОНАЛД РЕҐЕН прийняв у своїй заміській резиденції прем'єр-міністра Великобританії Марґарет Тачер. Це була перша зустріч Р. Реґена з М. Тачер після вершинної наради у Рейкявіку. Головною темою дискусії були справи роззброєння. Вважають, що Тачер сказала Президентові про загрозу Західній Европі зі сторони Совєтського Союзу на випадок, якщо будуть ліквідовані нуклеарні сили. Нуклеарна зброя є ґарантією того, що СССР не почне аґресію в Европі. Реґен і Тачер обговорювали також справу про спільну боротьбу з міжнародним тероризмом.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Svoboda USPS (50-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.
Tel.: (201) 451-2200

Postmaster: Send address changes to:
"Svoboda", 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Tel.: (201) 434-0237, (201) 434-0807, (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно. За кожну зміну адреси — $1.00.
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda"

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Таємні контакти з Іраном

Вісім місяців тривали строго засекречені контакти американського Уряду з Іраном і щойно після отих вісьмох місяцях, коли справа набрала міжнародного розголосу і в самій Америці настала загроза гострого конфлікту між Конґресом і Президентом, президент Роналд Реґен виявив ті контакти публічно короткою радіо-телевізійною промовою у четвер, 13-го листопада, про що була у нас широка вістка. Сенсаційний характер тих контактів аж надто зрозумілий.

Адже Іран за президентури Джиммі Картера ув'язнив увесь персонал американської амбасади, при чому згинув вартовий вояк, і тримав тих закладників на протязі 444-ох днів. Диктаторський володар Ірану, аятолла Хомейні не називав З'єднаних Стейтів Америки ніколи за їхньою правдивою назвою, тільки „великим дияволом" і він та ввесь його теократичний режим належав до найзапекліших ворогів Америки. Найкращі фахівці-дослідники міжнародного терору називають чотири країни і чинники, які протеґують активно той терор: Лівію, Сирію, Палестинську Визвольну Організацію і Іран. І тому нічого дивуватися, що коли президент Реґен послухав свого дорадника справах Крайової безпеки Джана Пойнтдекстера, який з свого боку спирався на інформаціях від Сі-Ай-Ей та чужинецьких амбасадорів в Ірані, і рішився нав'язати контакт з поміркованими членами державної верхівки в Ірані, то вів ту свою акцію у глибокій тайні. З усіх членів Уряду Реґена втаємничений був тільки секретар оборони Каспар Вайнберґер і названий дорадник у справах Крайової безпеки та ще й голова штабу Білого Дому Роналд Реґен. Навіть державний секретар Джордж Шулц не знав, коли й чому Реґен рішився на таку дипломатичну операцію і відсіль появилися поголоски, що він, Джордж Шулц, загрозив своєю димісією.

Рішення президента Реґена закінчити політику ворожости супроти Ірану і змагання до ізоляції цієї країни, мали дві логічні підстави: непримирливий ворог Америки аятолла Хомейні має 86 років, мав недавно серцеву атаку і насправді не тримає уже керми влади у своїх руках, бо за ту владу ведеться завзята внутрішня боротьба в палаті між окремими претендентами. Отож, Реґен правильно рішив заздалегідь нав'язати контакт з тими колами, які противилися — безуспішно — протиамериканській політиці Хомейні і прихилити їх до себе ще поки закінчиться ера панування мусулманських „фундаменталістів", що їх головою був і є аятолла Хомейні. Другим мотивом було бажання використати Іран для звільнення з Ливану схоплених там американських дипломатів і професорів, бо, як перевірила американська розвідка найбільш винувата в тих терористичних актах фракція, визнавала аятоллу Хомейні за свого духовного лідера.

Контакти з іранськими провідними колами, прихильними ідеї покращання зв'язків з демократичним світом та в першу чергу з Америкою, велися спершу в різних містах Европи, а від жовтня цього року в самому Теґрані, столиці Ірану. Їздив туди у засекреченій місії колишній дорадник Реґена для справ Крайової безпеки Роберт МекФарлейн із підполковником Олівером Нортом, нагородженим багатьма медалями за участь у В'єтнамській війні, тепер найвпливовішим членом Ради крайової безпеки. Президент Реґен, який відмахувався від журналістів коротким „но комент", поінформував був лідерів обох палат Конґресу про свої контакти з Іраном. За твердженням преси, Роберт Бирд, який буде головою демократичної більшости в Сенаті, що в січні 1987 року розпочинає 100-тню сесію Конґресу, невдоволений арґументами Президента і заповів, що в цій справі буде переведена дебата в Сенаті. Він буцім то твердить, що Президент зламав, проголошене ембарґо президентом Картером у 1979 році на вивіз зброї до Ірану. Ця справа дискусійна. Сам Реґен заявив в минулий четвер, що вислано Іранові мало зброї, тільки на доказ доброї волі американського Уряду, і що та зброя не захитає теперішньої рівноваги сил на Близькому Сході.

Отож, ця справа ще буде товктися у міжнародній пресі та в закулісових дипломатичних заходах. У всякому разі Роналд Реґен доказав, що хоча він утратив в останніх виборах Сенат, проте не зрікається прероґатив, що їх дає йому Конституція. Він дотримає теж приречення, що вживатиме всіх можливих заходів, щоб звільнити схоплених у Ливані американських громадян. Завдяки контактам з Іраном звільнено вже трьох таких закладників і є надія, що й інші вийдуть швидко на волю.

Михайло Кучер

КОЛИ „СПІВАЄ" СОВЄТСЬКА ДУША?

Усе, що будують і виробляють в СССР — поганої якости. Будують погані, небезпечні атомові електрівні; про них написано вже багато, але далеко не все. Погано також із щоденним побутом. „Правда" з травня 1986 року писала, що „Архілесовою п'ятою совєтських телевізорів є їх погана якість. 1985 року в СССР випродуковано понад чотири мільйони кольорових телевізорів. Один мільйон тих апаратів не працює.

Одначе Міністерство зв'язку СССР зовсім не звернуло увагу на один мільйон недіючих апаратів і вирішило „Збільшити функціональність телевізійних апаратів на одну третину". Це значить, що буде випродуковано 900,000 апаратів, які не будуть працювати.

Погане в СССР не обмежується телевізорами. Самі совєтські газети признають, що уряд будує атомові електрівні з поганого вибракованого матеріялу. Газета „Труд" — може найбільш відважна в СССР — з серпня 1986 року писала про „великі технічні помилки", які мали місце при будові атомової електрівні біля Смоленська. Тоді не вистачило бетону, або він був нестандартної якости.

У 1982 році газета „Соціялістична індустрія" писала про погані пляни, за якими будують атомову електрівню в Смоленську. І все одно урядова комісія електрівню признала можливою до вжитку.

Совєтські газети писали про хиби і помилки при будові електрівень белковської, південно-української (!) кримської, одеської, курської, білоруської, каланської. Крім нестачі відповідних матеріялів є брак кваліфікованих робітників, від яких вимагають великого поспіху.

Про все те писала також „Літературна Україна", місяць перед чорнобильською катастрофою. На всі тривожні сигнали газет уряд не реагував. Усі совєтські атомові електрівні — небезпечні, всі будовано по-совєтськи недбало. Совєтська система не має сучасної атомової техніки.

Виходить ЦК КПСС — мало чорнобильської катастрофи, яку не вдалося затаїти. ЦК зробив ще інше справді епохальне відкриття — знайшов головні перешкоди на шляху до здійснення комунізму.

Перша проста — збільшити продукцію дефіцитних товарів—очевидно для номенклятури, а для решти населення поліпшити побутове обслуговування. Треба совєтському громадянинові дати все, що він потребує, тоді зникне спекуляція, чорний ринок, мешканева криза і хабарництво.

Поки це все осягнуть треба збільшити „продукцію фільмів високої моральної вартости". Таких фільмів нема, тому в'язниці повні тими, хто якось хоче допомогти людям, поминаючи „моральну вартість" — направляючи приватно черевики, авто чи отой самий телевізор, який не хоче працювати. Тому на думку ЦК КПСС, головною перешкодою до осягнень комунізму є шевці-полатайки, навіть колгоспники, які в містах викуповують хліб, муку і крупу для „кормлення худоби і домашньої птиці", хабарники, яких в тяжких випадках чекає кара смерти.

За панування Брежнєва деморалізація номенклятури сягнула колосальних розмірів. Ґорбачов, користаючи з польського прикладу, інколи говорить про „соціялістичну справедливість". Це тема в СССР небезпечна і на неї може собі дозволити тільки генеральний секретар.

У головах совєтських людей панує хаос, розпука і цинізм. Ось лист до „Літературної газети" якогось Калиневича. Він щиро признається коли і чому у нього „співає душа". Той „спів душі" чути не після доброї чарки. Час від часу в совєтській пресі є повідомлення, що злодії „до нитки" обікрали якогось академіка, співака чи спортсмена. Отоді „душа співає від радости" — пише Калинович і тріюмфує — „Добре їм так!"

Виходить ленінська теза „грабуй награбоване" заставляє і тепер „співти совєтській душі".

Калиновичеві потурбувався відповісти доктор історичних наук і професор Яковлєв. Виходить за Калиновичем, що злодії — це оборонці „соціяльної справедливости". Професор признав, що при соціялізмі є і „мусять існувати"(!) „елементи нерівности", але вони негайно зникнуть при комунізмі. Не всі, хто заможно живе — пише Яковлєв — злодії.

Чи така відповідь задоволила Калиновича — невідомо.

В СССР у таборах сидить п'ять мільйонів осіб. Дальші два мільйони у в'язницях очікують на процес. Крім того відбуває кару шість мільйонів „хеміків". Вони засуджені умовно до безплатної праці без права вибору місця. Мешканеві умови у них більш як жахливі. З хемією такі люди нічого спільного не мають. Це совєтський жарґон, умовна назва.

ЦК КПСС, „Правда", „Літературна газета", „Труд" та інші признали, що в СССР існує „соціяльна несправедливість", себто в перекладі на звичайну мову великі економічні привілеї для номенклятури. Населення це знає, заздрить і тішиться, якщо когось маючого „обікрадуть до нитки", себто доступним способом — злодійством зрівняють з іншими немаєтними.

Справи поважні і небезпечні. Совєтські громадяни давно не вірять партійній пропаґанді і ленінське гасло „грабуй награбоване" — їм зрозуміле. Якщо народний гнів виллється поза межі писання статтей-листів до преси-наслідки для номенклятури будуть трагічні. Незадоволення населення сягнуло таких меж, що їх вже не можна заховати порожніми фразами пропаґанди.

Володимир Барагура

РЕҐІОНАЛЬНІ ЗБІРНИКИ — НЕОБХІДНА КОНЕЧНІСТЬ

З-поміж дослідно-наукових і видавничих секторів Наукового Товариства ім. Шевченка (НТШ) найрухливішою є Комісія Реґіональних Дослідів і Публікацій, яка діє в рамках Українського Архіву. Мов гриби по дощі появляються щораз нові томи матеріялів, які стосуються окремих земель Західньої України-Галичини так, що незабаром ціла ця територія нашої вужчої батьківщини буде задокументована. Деякі землецтва видають уже додаткові, доповняльні томи до вже опублікованих збірників, інші задовольняються однотомниками, деякі є ще в початковій стадії підготови — творять реґіональні комітети, збирають матеріяли, монтують редакційні колеґії, збирають фонди.

Покищо тільки Галицька земля охоплена цією акцією. Буковина задовольнилася досі тільки одним збірником для цілого буковинського терену, інші Західні Українські Землі та реґіони Східньої України не проявляють ніякої діяльности. Сьогодні опрацювання жде Львівщина й Львів — притягальний маґнет страждань і вісь, довкола якої обертається усе українське життя Галичини.

Поруч того акція збірників поширюється на дальші терени зацікавлень — появляються збірники-монографії мікрокосмів нашого національно-культурного, суспільно-громадського й релігійного життя, таборів перебування вихідців із рідних земель. Заповідається ще й нова ділянка — родовідні довідники. Тут ініціятори, впорядники й редактори мусять бути дуже обережні, бо людські амбіції, пустота, марнославство будуть спонукувати шукачів свого походження, докопуватися родовідного кореня в поколіннях — княжих, боярських, вельможів, маґнатів, козацької старшини, шляхти тощо, хоч насправді більшість наших родів походить із скромніших соціо-економічних прошарків — робітничо-міщанських, ремісничих, а найбільше з селянського та духовного. Навіть наша „львівська аристократія-сметанка", за малими виїмками, ледве чи може почванитися походженням із поколінь гербової знаті.

Рясна поява цих збірників уможливлена тим, що НТШ дає тільки свій науковий престиж, авторитет, фірму й марку, а всю конкретну працю й кошти беруть на себе реґіональні комітети й редакційні колеґії.

Цей урожай на збірники, явище наскрізь позитивне й побажане, можна пояснити різними моментами, спонуками й поштовхами. Це психологічні відкриті та психологічно неусвідомлені порухи почуття, які лежать приспані у надрах людської душі й видобуваються наверх під впливом раптових стимулів та заставляють людину позитивно діяти. Це передусім невідступна супутниця людини, яка проти свого бажання силою обставин опинилася вигнанцем на чужій землі — ностальгія, невгамована, невтишна туга за рідним краєм, народом, стилем життя. Недармо приказка каже: „Віддаль родить тугу, а туга любов". Засвідчують це поезії Т. Шевченка, писані на чужині, а в поемі-епопеї польського поета Адама Міцкевіча „Пан Тадеуш", автор в інвокації зворушливо пише (подаю за перекладом Максима Рильського):

О, Литво, краю мій,
Ти на здоров'я схожа!
Яка ти дорога,
Лиш той сказати може,
Хто загубив тебе!

В ім'я цієї тоскности й цієї любови людина прагне пригадати, відтворити, зберегти, увікопомнити те, що їй найдорожче.

Другим психологічним поштовхом є вроджене людині почуття приналежности до групи, гурту, громади інших людських істот, зокрема таких, які посідають подібні притаманності — фізичні, духові, інтелектуальні, подібну ментальність, мову, культуру, спадщину побут, стиль життя, навики людини — суспільне створіння (animal sociale). Психологічно в своїй чистій, первісній формі, це інстинкт стадности, який згодом шляхом сублімації (сублімація в психологічному розумінні, це транспозиція, переміна первісних, інколи неґативних і шкідливих інстинктів та гонів людини в психологічно вартісні й шляхетні поштовхи, які спонукують людську істоту до суспільно позитивної дії) перетворився в усвідомлене почуття приналежности до племени, а згодом до організованого суспільства з найвищою формою — державою. І саме факт видавання реґіональних збірників зумовлений цим психологічним почуттям приналежности до вужчої групи землецтва даної околиці, табору вихідців тощо.

Іншим стимулом є зберe-

(Закінчення на стор. 4)

Теодор Терен-Юськів

Пропаґанда Кремля до 1000-річчя Хрищення Руси-України

(З приводу видання релігійно-хоральних платівок)

Нам відомо, що російська еміґрація поспішилась із випуском для своїх загарбницьких, пропаґандивних цілей медалі, на прославу 1000-річчя хрищення Руси, з безпідставними претенсіями немов би цей історично вагомий і релігійно піднесений чин мав будь-яке пов'язання з росіянами чи був навіть їхнім... власним хрищенням. А тепер знову Кремль вривається на арену псевдорелігійної дії і справжньої гіпокризії, випускаючи у світ гарного вигляду альбом із двох платівок з хоровим наспіванням... релігійних пісень. Ще важливіше, що той альбом присвячений теж саме 1000-річчю хрищення нашої батьківщини. Досить безоглядно і нахабно намагаються доказувати двомовні, себто російські й англійські написи та безглузда писанина в альбомі „правдивість"своїх зазіхань на нашу рідну історію. До того ж, не згадуючи ні словечком про якийсь інший народ з-над Дніпра, буцім то вони, росіяни, жили там від тисячоліть. На самій горі коверти альбому великими буквами видніє: Millennium of Partist in Russia, з датами 988-1988.

Дата випуску альбому, що, якимсь чудом — без сумніву „комуністичним чудом" — дістав уже навіть відоме французьке відзначення „Гранд прі дю діск" („Велика платівкова нагорода") за 1984 рік. Чому аж тепер появилися ці платівки у ЗСА? Мабуть тому, щоб пропаґанда до 1988 року не збуденніла, не стухла. Само зрозуміло, що коверта альбому не рябіє червоним кольором зі серпом і молотом, а — дивним дивом — темно і ясно-синьою барвою із золотими та жовтими написами. До того ж чолову сторінку знаменує ще і картина самого хрищення наших предків, авторства, звичайно, не нашого П. Андрусева, їхнього, російського В. Васнєцова, проте з нашим Володимиром біля хреста, з піднесеними догори, благословляючими раменами. Довкола нього духівництво, бояри, військо і громадяни: частина з них занурена у воді для акту хрищення. Чи не відома панорама? Підпис інформує: „Хрищення киівлян". Само собою, що москалів у лаптях там ще немає. Та бо і звідкіля ж вони там узялися б?

Хоча всі платівки в Совєтському Союзі продукує і видає фірма „Мелодія", тут для пропаґанди і обману, як видавець заподаний „Московський патріярхат".

Що це за хор, що наспівав оті релігійні пісні? Це мішана група співаків з Москви під кермою якогось Ніколая Матвєєва. Голосове звучання хору поправне, навіть добре, особливо басове. Солісти, крім сопрано, слабші (прикро горлує альт). Подиблемо там і тенора-соліста з українським іменням Петра Скузниченка. Не треба дивуватися, що хор голосово путящий, бо коли йдеться про російсько-большевицьку пропаґанду, то партія учить усе, щоб тільки показатись під кращим кутом бачення. Ось хоч би один такий, нестрічний у культурному світі випадок. Перед кільканадцяти літами можна було в большевицькім турне, в рядах звичайних хористів висланих на Захід, зустрінути одного з найкращих басів-солістів опери Ленінґраду, автора сольових платівок, Бориса Штокалова (українського походження Штокаленка), як пересічного хориста. Це для пропаґанди, щоб хор звучав шляхетніше. Отже наспівати ці платівки зібрано найкращих хористів, а може і солістів у ролі хористів, принаймні з всієї Москви.

Проте самий диригент досить далекий від справжньої талановитости провідника хору, хоч як і голосно не реклямував би його текст альбому. В хорі почуємо зовсім добрі форте і піяна, але крещенда і декрещенда майже відсутні; темперамен ту в співі обмаль. Найвагомішого чинника, релігійної переконливости хорові недостає. Спів пливе з якоюсь сонливою байдужістю.

На першій платівці співи з Всеношної, на другій — з Богослужби. Досить нежадане, цікаве і яке ж відрадне явище, що на цих платівках немає творів українських композиторів, таких велетнів церковної музики, як Бортнянський, Березовський чи Ведель. Наспівано тут речі музично слабкі, мало захоплюючі і без мистецько-релігійного чару. Є тут повно, передусім нецікавого. П. Чеснокова (помер1944), а там дещо з творів Рахманінова, Ґречанінова й інших. Найбільший, П. Чайковський, в переліченій перший у списку композиторів репертуару хору, незаступлений на платівках зовсім. Чому? Зрештою він теж не належав душевно до Москви.

Не треба бути музикознавцем, щоб відчути величезну різницю між красою композицій хоч би могутнього Бортнянського і дрібного Чеснокова, наприклал в творі „Блажен муж", що його тут наспівано. Що за монотонія.

Може воно і не зовсім випадає хвалити своє, але що ж удієш, коли дійсно коротенька пісня „Господи возвах" ув обробці Г. Львовского, який послужився малим київським напівом, безумовно найкращий спів з цілого альбома. Це, як ясний, соняшний промінь, що своєю живою мелодією пронизує сірі хмари вокальної російщини. Значить без української чарівливої наспівности Російська-Церква в Совєтському Союзі таки не здолає обійтись. А ще куди важливішим височіє тут факт, бо через поминення наших музикотворців, ми знаходимо ще і потверджуючий доказ нашої віковічної правди, що Україна — це таки не одне і те саме, а два різні культурно-музичні світи, дві зовсім відрубні нації.

Богдан Бойчук

ВЧИТУЮЧИСЯ В ПАЛІМПСЕСТИ ВАСИЛЯ СТУСА

II.

Це постава Шевченка й стиль Шевченка. Шевельов відмітив у згадуваній передмові, що Шевченко не був впливом на Стуса, а ототожненням доль. Поминаючи те, що усвідомлене „ототожнення доль" — теж форма впливу, — в поезії Стуса помітний ще й прямий вплив Шевченка („і Господеві помолись за мене"), помітні парафрази й прямі перещеплювання з Шевченка. Стус навіть бачив свою поетичну зорю як „громовий гук Кобзаря".

Стус умів теж бачити недоліки України, а її народ як „шанталавий, безязикий і недорікуватий". Він у хвилини просвітлення не міг не бачити української дійсности „малою смердячою калабанею". Не міг він не бачити своєї (і його друзів) ролі в тій калабані:

Ми бовтаємось в тій калюжі,
дрібні герої, істеричні.
Довкола земляки байдужі
на нас пускають кпини звичні.
На нас і ряска й баговиння,
ми, вибабрані в тому бруді,
зростаєм в віковій огуді,
як брость осикового клиння.

Але одректися від тієї ями не можна, як не можна одректися від себе самого, чи від своєї долі:

Та спекатись тієї ями,
податись од тієї гнилі —
І небо згорнеться над нами,
І ми сконаємо в знесиллі.

Майже кожний український поет, який намагався зрушити дух чи сумління свого народу, чи то показати йому нові творчі обрії, чи відкрити якусь новаторську сторінку в літературі, переживав почуття гіркоти, коли на кінець життя усвідомлював, що нічого в суті не змінилося. Подібну гіркоту пережив теж Стус:

Збудив оспалих? Не збудив.
Покинуть яму змертвихвсталі,
а ці — ще спатимуть — і далі.
Той край навіки задубів.

Але Стус підносився на поетичні вершини, коли ностальгійно дивився туди, де „німує його край", коли в рідкісній хвилині злагоди відкривав повноту душі й бачив з віддалі, як

Гойдання лип гуде золотокаре,
соснова жалощ урочистість глиць
І присмеркові розсипи суниць
І в погарі спочили крутоярu.

Образ золотокарого гойдання лип, тобто переливання золотого (сонця) й карого (тіней), чи соснової жалощі (дуже оригінально створений двойменниковий образ) збуджує глибокі асоціятивності, які йдуть прямо до елементів спадковости й сприймальности. Все в цій строфі — образна особливість, вишукана мова й ліричний тон — синтезується в органічну одність, в ту непояснимy магію, що зветься поезія.

***

Доля не пожаліла українським письменникам тюрем і заслань. Немає, мабуть, іншої літератури на світі, яка мала б гіршу тюремну історію. Постать Стуса була одною (хоч не єдиною, на жаль) з найтрагічніших у тому довгому ланцюгу поетів-ув'язнених. Як не гірко це казати, не буде він останньою такою постаттю.

Багато з тюремних поезій Стуса перекликаються з подібними творами його попередників і сучасників — це нарікання на недобру долю, проклинання жорстокостей, засуджування неправди, оскаржування катів. Але тюремна поезія Стуса має в додатку цілком новий і особливий вимір, який рівнем підноситься далеко вище, — його можна умовно назвати „філософсько-людяним" виміром.

Описуючи дорогу на заслання по шпалах, рейках і пруттях, в супроводі псів і солдатів, які штовхають у плечі автоматами, — поет так вглиблюється в суть усього того:

Квадратне серце — в квадратнім колі,
в смертнім каре ми падемо долі.
Благословляю твою сваволю,
дорого долі, дорого болю.
На всерозхресті люті і жаху,
на всепрозрінні смертного скрику
дай, Україно, гордого шляху,
дай, Україно, гордого лику.

Уже на самому початку поет виповнював цю дорогу філософським змістом — „дорога долі, дорога болю" — приймав її як життєве призначення й просив свою батьківщину, щоб втримала його в силі духа, щоб помогла йому витримати з „гордим ликом", тобто з людською гідністю. Отже, віра в свою людську (і поетичну) місію була тою силою, яка тримала поета на поверхні болю.

Одним з засобів, який помагає переносити найтяжче, є іронія. Стус вмів її вживати буденно, вмів її теж перевтілювати в поезію:

Така хруска, така гучна
уся моя кімната.
Як м'яко встелена вона,
лиш надто мулько спати.

Така хруска ,така гучна
уся моя кімната:
Скрипить, як скрипочка, вона,
та ні з ким танцювати.

(Продовження буде)

Українці...

(Закінчення зі стор. 1)

ренції.

У вівторок, 4-го листопада, частина українців взяла участь в офіційному відкритті конференції, а представники преси обсервували її перебіг на великому екрані у пресовому центрі. Того самого дня голова делеґації ЗСА В. Зіммерман влаштував зустріч з представниками неурядових організацій. На тій зустрічі представниця ЗП УГГ Н. Світлична зложила відповідну заяву про Українську Гельсінкську Групу, про її ув'язнених і засланих членів.

У середу, 5-го листопада, А. Сороковський, Л. Йова і М. Демчук та інші взяли участь у пресконференції делеґації СССР, на якій дуже чисельно були заступлені представники єврейських і організацій прибалтійських народів. На пресконференції виступали Ломейко, Ґерасімов і Ковальов і вони видвигнули справу відбуття конференції прав людини в Москві, про що говорив після прибутя до Відня міністер закордонних справ СССР Шеварднадзе. Балтійці у своїх запитах порушували питання окупації совєтами їхніх країн, як рівнож питання людських і національних прав, а жиди — в основному питання еміґрації. Хоч українським представникам не вдалося отримати голос на пресконференції, після її закінчення А. Сороковський мав нагоду поставити представникові СССР в Комісії прав людини ООН Мовчанові таке питання:

Я маю питання правного характеру: ваша країна має трьох представників в ООН...

Мовчан (перериває): Так. Радянський Союз, Україна і Білорусія... Всі наші республіки мають право бути членами ООН, але в 1945 році було рішено, що членами ООН стануть лише ті республіки, які найбільше потерпіли в час війни.

Сороковський: Моє питання: чи ті республіки мають право бути тут заступленими? А якщо конференція людських прав відбудеться в Москві, чи їм буде дозволено брати в ній участь?

Мовчан: Я є певний, що представники всіх республік прибудуть до Москви і будуть брати участь у тій конференції. Але все залежить від Гельсінкських угод, від правил і процедури тих угод...

В той сам день відбулася пресконференція присвячена правам хворих і вмираючих в СССР, які бажають виїхати на Захід на лікування. Конференцію влаштувала канадська організація Міжрелігійної співпраці в справах людських прав спільно з українськими і прибалтійськими представниками. Від українців на конференції виступала Х. Ісаїв. Вона говорила про І. Ратушинську (якій двічі відмовили у виїзді на Захід на лікування) та про українських „вічних в'язнів" в СССР, які позбавлені права відповідно лікуватися — Ю. Шухевича, П. Рубана, М. Руденка, М. Лукаша та інших.

Увечорі всі українські представники взяли участь у великому прийнятті, яке влаштував у палаті Паловіччіні американський посол в Австрії Лодер і на якому виступав зі словом державний секретар ЗСА Дж. Шульц. У прийнятті брали участь також колишні совєтські політв'язні Ю. Орлов, Н. Світлична, Л. Плющ та інші. Прийняття це дало змогу українцям зустрінутися та порушити українські питання з американськими делеґатами Семом Вайсом, Максом Капелманом, В. Зіммерманом. З амбасадором В. Зіммерманом було обговорено справу київської поетеси І. Ратушинської про яку він зложив для преси відповідну заяву.

У четвер 6-го листопада, КПЛ СКВУ, канадська організація міжрелігійної співпраці, Литовський інформаційний центр і Латвійська жіноча федерація влаштували спільну пресконференцію про ув'язнених в СССР жінок та дружин політв'язнів. Українськими речниками на конференції були Н. Світлична і Х. Ісаїв, які опісля мали довшу розмову з міністром прав людини Франції Мальоре. Перебіг конференції, крім інших, фільмувала телевізійна група з СССР.

У той самий день українські представники взяли участь також у пресконференції делеґації Канади, на якій виступав Джов Кларк, міністер закордонних справ.

У п'ятницю, 7-го листопада у Гілтон Готелі відбулася велика пресконференція делеґації ЗСА з виступом Дж. Шулца і з панелем амбасадорів М. Кампелмена, Пола Ніці і Розени Риджвей. Не зважаючи на те, що американські делеґати говорили в основному про питання роззброєння, серед кількох сотень журналістів А. Сороковський був єдиним, який порушив питання людських прав. Він запитував:

— Чи є будьяка можливість, щоб ви настоювали на тому, щоб в Гельсінкський процес були включені дві Гельсінкські групи, які існують у двох европейських країнах — Литві й Україні, як неурядові організації?

На це П. Ніці дав таку відповідь: Ми висловлюємо нашу позицію дуже ясно у таких і подібних справах. Ми розглядаємо лише широкі і глибокі проблеми. Ми дуже виразно про це заявляли, називаючи імена і окремі групи, або справу еміґрації жидів... В такий спосіб ми говоримо про багато важливіші проблеми.

Після закінчення пресконференції на тему конференції прав людини в Москві, А. Сороковський мав розмову з М. Кампелманом. Амбасадор сказав, що немає найменшого сумніву, що таку конференцію совєти організують суто для пропаґандивних цілей. Не зважаючи на це, американці цікавляться такою ідеєю і пробують отримати від делеґатів СССР більш детальні інформації у цій справі.

У той самий день у Конкордія пресовому клюбі відбулася зустріч американської делеґації з представниками неурядових організацій. На тій зустрічі голова американської делеґації В. Зіммерман заявив, що американці зацікавлені конференцією людських прав в Москві, але якщо вона відбудеться, вони домагатимуться вільної участи представників західньої преси, а також вільного доступу на конференцію членів Гельсінкських груп в СССР.

Згодом Леонід Плющ у справі конференції людських прав в Москві сказав: „Це черговий фокус нашого 'модерніста' і 'ліберала' Ґорбачова. Він розуміє, що коли б Захід на це погодився, в що він сам не вірить, але все ж для нього було б менше клопотів. Не було б паралельного Мадриду, паралельного Берну і паралельного Відня. З другого боку, Ґорбачов досить сміливий і знає, що таку конференцію міг би зорганізувати. Якщо він захоче, то набере поодиноких людей з різних країн і він зорганізує паралельні Гельсінки в Москві, де доведе про кілька випадків в кожній країні порушення прав людини. Як я розумію, західні уряди досить добре розуміють, мені здається, ті що я знаю, сенс совєтського фокусу і в такому сенсі й готові совєтам відповісти".

Діяльність членів української репрезентації у Відні активно проявлялася цілий тиждень у різних ділянках.

З ініціятиви Б. Ольшанівської в перших трьох днях Віденської конференції кожного дня відбувалася біля палати, де відбуваються наради, кількагодинна демонстрація. Українські демонстранти розгортали величавий напис „Десятьліття Української Гельсінкської Групи" і роздавали делеґатам і пресі українські матеріяли.

В палаті Мессе, яку для свого розпорядження зайняла організація Міжнародний спротив, було поставлено столик з українськими матеріялами, який обслуговували Б. Ольшанівська, І. Яців та інші.

У п'ятницю, 7-го листопада, українські представники В. Малинович, Л. Плющ і А. Сороковський відвідали делеґацію Франції і мали довшу розмову з французьким делеґатом. Вони передали французам багато українських матеріялів, а в розмові обговорювали справу людських і національних прав України, Чорнобиля, Українських Церков та можливости відкриття у Києві французького консульства.

На закінчення першого тижня української присутности у Відні Л. Плющ сказав: Я займався проблемами неофіційної Гельсінкської конференції у Відні. Я багато разів виступав і зустрічався з різними особами. Мене більше цікавить неофіційна конференція. Я можу порівняти Мадрид, Берн і Відень і можу сказати, що з кожним роком громадська контроля Гельсінкських угод стає все більше і більше серйозною. Совєтам прийдеться більш серйозно ставитися до Гельсінкського процесу, а Західні уряди починають поступово все більше розуміти значення громадської контролі і громадських Гельсінок".

До цього додала Х. Ісаїв: „Наша ціль у Відні відкрити Україну різним представництвам, урядам 35 країн. Ми хочемо, щоб багато речей порушуваних під час обговорювання „кошиків" йшло по лінії відкриття України. Нам ходить, щоб установи, і організації, які досліджують наслідки чорнобильської катастрофи, усвідомили собі, що та страшна катастрофа відбулася на території України, що Україна є безправним членом ООН, що вона не має жадного права говорити у своєму імені. Ми хочемо, щоб уряди цих країн більше знали про членів Української Гельсінкської Групи про їхню долю, ув'язнення і заслання і щоб доложили більше зусиль для покращання їхньої долі".

З ВІДНЯ ІНФОРМУЮТЬ, що в Ірані розпочалося переслідування жидів і вони великими групами почали втікати до інших країн, найбільше до Европи. Теперішня втеча числово перейшла раніші втечі жидів з тієї країни. Речники Світового жидівського конґресу стараються встановити причину масового ісходу. Перша тура жидів втікачів, які прибули до Відня, заявили, що принаймні 500 жидів в Ірані були поставлені перед революційним судом і були засуджені на довгі реченці тюрми, або розстріляні. Багатьом з них закидали сіонізм як злочин, інших арештували під іншим претекстом. В Ірані все ще перебуває поважне число жидів, біля 50,000 згідно з жидівськими джерелами.

ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР ЗСА Джордж Шулц перший раз відкрито заявив, що він був особисто проти висилки зброї, запасних частин й амуніції до Ірану, але він не думає резиґнувати зі свого посту, як про це згадували засоби масової інформації, і що цю справу Адміністрація полагодить всередині, хоч він воліє не говорити від імені Адміністрації, якщо йдеться про справу Ірану.

ГЕНЕРАЛЬНА АСАМБЛЕЯ ООН прийняла цілий ряд резолюцій, спрямованих проти Південно-Африканської Республіки. Представниця З'єднаних Стейтів Патриша Бирн назвала „лицемірами" тих, хто голосував за ці резолюції. Генеральна Асамблея схвалила ембарго на продаж ПАР нафти і нафтопродуктів, закликала до загальних торговельних санкцій, підтримала право неґрів вести збройну боротьбу проти уряду ПАР, закликала до виведення південноафриканських військ з Анґолі тощо.

ПРЕЗИДЕНТ РОНАЛД РЕҐЕН виступив з традиційним суботнім радіозверненням до американського народу. У своєму виступі Президент закликав керівництво обох партій виробити спільну міжнародну стратегію З'єднаних Стейтів Америки. Цей заклик особливо важливий, якщо взяти до уваги, що республіканці втратили більшість у Сенаті.

Пам'яті того, що вічно буде з нами

Народе мій, до тебе я ще верну
І в смерті обернуся у життя....

В. Стус „Палімпсести"

У першу річницю смерти українського поета-дисидента Василя Стуса в неділю, 26-го жовтня ц.р. відбувся літературний вечір, що його влаштував 82-ий Відділ СУА Ню Йорку. Залю Визвольного Фронту виповнила численна публіка. На присутніх дивилося з портрета суворе, але таке добре і шляхетне обличчя поета. Під портретом — букет калини, символ України.

Вечір відкрила голова відділу Іванка Клим, яка привітала присутніх і зазначила, що на залі є єдина особа, яка знала поета особисто, Надія Світлична.

Далі програму вела культурно-освітня референтка Ірина Іванчишин, яка подала короткий нарис життєвого шляху Василя Стуса. Короткий, та який довгий сірими тюремними буднями, який довгий жахливими фізичними і духовими стражданнями. Тюрма...Тюрма...Тюрма. Але як на багні може вирости прекрасна квітка, так і в умовах заслання, в умовах пониження людської гідности і знущань над почуваннями, виріс велетень духу Василь Стус.

Творчість поета на вечорі схарактеризував відомий поет і літературознавець Богдан Бойчук.

В своїй глибокій аналізі він підкреслив на вступі, що тепер ще важко дати повну характеристику поетові, тому що не маємо усіх його творів. Бракує рівнож даних про час написання поодиноких віршів і т. п.

Поезії В. Стуса дуже різнорідні, двополюсні. В загальному їх можна поділити на дві категорії — поезії його внутрішнього я і поезії, спрямовані на зовнішнє життя. Один голос внутрішній — органічний, ліричний голос, другий зовнішній, спрямований на реальну дійсніть. В результаті відчувається роздвоєння поета. Щоб реагувати на обставини не мав драматичної душі, а на ліричне не дозволяли обставини. Але талант В. Стуса був завеликий, щоб його могли зупинити тюремні мури.

Основною темою поета була Україна. І про що б він не писав, чи це була лірика чи філософічні роздуми, в яких обставинах він не писав би, завжди звертався до свого духовного дому — до України, він нею марив.

За сто далями вітчизна.
перестрашене пташа,
то мій трунок і трутизна.
нею витліла душа...

Подібно як Шевченко, — а подібність безсумнівна, як по судьбі так і по тематиці віршів, — він переживав за це ж саме, що Тарас Шевченко й терпів так як Шевченко заслання. Тому й зрозуміло, що звертається до земляків з критикою української ями.

.....

Ми бовтаємось в тій калюжі,
дрібні герої істеричні.
Довкола земляки байдужі
на нас пускають кпини звичні.

.....

Мала смердюча калабаня,
де вітер остраху гуляє.
За це одвічне безталання
вже й рідна мати проклинає.

Поет відчував гіркоту, що не міг збудити заспалих, духовно хворих земляків. Але при всій тій подібности, В. Стус не копіює Т. Шевченка, він залишається Стусом з тільки йому притаманною манерою писання.

Поет свідомий своєї поетичної місії. Іронію в поезії уживав як засіб облегшення долі і сприймав дійсність як театр. Поет нарікав на долю, мучила його самітність, відірваність від світу, оскаржував суддів, однак, як підчеркнув Б. Бойчук, В. Стус людина добра і до кінця не вмів ненавидіти своїх мучителів. Мова поета звичайно пряма, нескладна, але нераз вишукана, віртуозна. Глибина думки дає магічну силу поезіям В. Стуса, тому коли прочитаємо його один вірш, мусимо прочитати і всі інші.

В наступній музичній точці виступила солістка хору „Думка" — Святослава Качарай, якій акомпаньював пяніст Михайло Лев. Вона виконала арію Оксани з опери Гулака-Аретмовського „Запорожець за Дунаєм" — „Місяцю ясний" та „Баляду про мальви", муз. В. Івасюка, сл. Б. Гури. Як несподіванка прозвучала вперше пісня композиції Михайла Лева до слів В. Стуса „У передчутті" зі збірки „Свіча в свічаді".

Співачка своїм дзвінким сопрано передала безмежну тугу за рідним краєм та трагедію розлуки і чекання матері на сина. Остання пісня прозвучала, як драматичний акорд передчуття смерти.

Вибрані поезії В. Стуса читала Ольга Кириченко-Шуган. Западали глибоко в душу слова поета писані кров'ю серця:

Як хочеться — вмерти!
Аби не мовчати,
ні криком кричати,
останню зірницю,
обвітрену врано.
Останнє спинання
осклілої днини —
діждати — і вмерти!

Наступною точкою був виступ бандуристки ансамблю „Гомін Степів" Наталії Гончаренко-Ковальчук, яка виконала дві народні пісні: „Ой Морозе Морозенку" та „Лелеченьки" в обробці Г. Китастого. Плакали струни бандури за великим сином України, що не в українській землі спочило його стомлене серце.

На кінець ведуча програмою попросила виступити Надію Світличну.

Н. Світлична звертаючись до присутніх сказала, що В. Стус, будучи на засланні вже п'ять років, не бачив своєї родини і помер так і не знаючи, що в нього народився внук. Дружина поета добивається дозволу перевезти тіло покійного мужа на рідну землю та даремно. В червні цього року їй знову в цьому відмовили.

Н. Світлична особливо підкреслила необхідність вирвати з кіґтів КҐБ останній збірник В. Стуса „Птах душі", що його поет уважав найкращим своїм твором.

Закінчила Н. Світлична виступ поезією В. Стуса „За читанням Ясинарі Кавабати" із збірки „Палімпсести":

Розпросторся, душе моя,
на чотири татамі
і не кулься од нагая
і не крийся руками.
Хай у тебе є дві межі,
та середина справжня.

На вечорі відділ організував продаж творів поета, а членки приготовили багатий буфет.

Закінчився вечір та не закінчилося наше роздумування над поезіями В. Стуса. Хай же цей скромний вечір буде маленькою китицею квітів, покладених на незнаній нам могилі великого сина українського народу.

Р-ка

ВСІ УКРАЇНСЬКІ ДІТИ ДО УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ!

Перший Листопад і День Українського Вояка в Гартфорді

Цього року збігається 68-ліття Великого Листопада і створення по століттях збройних сил.

Тому наша станиця колишніх вояків I УД УНА, в порозумінні і під протекторатом УККА в Гартфорді, Конн., вирішила 2-го листопада відсвяткувати 1-го листопада і День Українського Воїна.

Членами Святкового комітету були: голова УККА мгр Борис Крупа і колишні дивізійники Володимир Саляк, голова, і Михайло Шевчук, диригент хору в Ню Британ.

Свято розпочалось о год. 4-ій по полудні. Відкрив свято вступним словом голова УККА мгр Б. Крупа і передав дальше ведення Володимиру Салякові.

Сцена гарно прибрана, на фронтовій стіні—роки 1918-1986. Під ними великий, гарно виконаний золотий тризуб, а під ним виписано золотими літерами „Слава українському воїнові".

Перший листопад— це день зусиль цілого українського народу Галицької волости а спеціяльно жертва крови українського вояка.

На сцену під проводом колишнього дивізійника Михайла Шевчука внесено прапори: перший прапор синьожовтий на знак єдност всього українського народу, за ним прапор станиці колишніх Вояків I УД УНА, а потім прапор УПА Відділу в Гартфорді і прапор молоді, зорганізованої в молодечій організації СУМА. Сурмач відіграв на сурмі бойовий вояцький зазив. В. Саляк представив зібраним представників наших збройних сил. Першим представив єдиного на залі колишнього старшину австрійської, а опісля Української Армії Юрія Жевка, представника колишніх дивізійників і голову станиці в Гартфорді мгра Лева Стеткевича, потім представника Української Повстанської Армії, командира Бурлаку Володимира Левського, а під кінець полковника в резерві американської армії Ярослава Снігуровича. Заля грімкими оплесками привітала всіх представників армій.

Опісля виголосив гарно приготований реферат, присвячений українському воїнові, Першому Листопадові і річниці смерти нашого святця Митрополита Андрея Шептицького, колишній дивізійник, директор таборової гімназії в Ріміні, професор Мирослав Борисюк. Він представив хороброго дружинника і лицаря княжих часів на тлі поеми „Слово о полку Ігоревім"; далі представив він на тлі поем Тараса Шевченка „Гамалія", „Іван Підкова", „Морозенко" тип лицаря-запорожця, лицаря оборонця прав українського народу, оборонця його прадідівської віри зі всіми ціхами лицарськими; опісля на тлі подій 1917-21 років представив вже оборонців суверенности української нації, вояків Придніпрянської і Галицької Армії.

Опісля референт представив героїчні діла українського вояка-дивізійника на полях Брідських, а спеціяльно відмітив лицарськість вояка УПА і їхнього командира Тараса Чупринки-Шухевича.

Український вояк–це твір і вияв душі цілої української нації, це тип лицаря, що чув силу свого духа, бо він ішов за свої права, щоб нарід його жив. Прелеґент зупинився над актом I-го листопада. I-ий листопад розбудив з глибокого сну приспаний віками народ і будить його та буде все будити аж до побідного кінця й створення суверенної і соборної держави.

Комітет приготовив гарну програму, яку всі виконавці виконали по-мистецькому.

Зокрема треба відмітити виконання, написаний для цього свята вірш Оксани Кузьми „Про що шепочуть маки". Продеклямувала його з почуттям і по-мистецьки молоденька восьмирічна внучка голови Володимира Саляки, Наталя Саляк. Оплескам не було кінця.

Загостив до нас колишній дивізійник з Монтреалю бандурист Володимир Мота. Треба його подивляти, що він аж з Канади загостив до нас з бандурою. Він колишній дивізійник і любить свій інструмент, а при цьому в нього сильний і приємний голос. Розпочав він свій виступ народною піснею „Я сьогодня щось дуже сумую". В першій частині він проспівав „Нагадай, бандуро", сл. Н. Калюжного, муз. Григорія Китастого пісню „Січовик" сл. М. Кочельгородського, муз. Б. Заревича в своїй власній обробці. В другій частині—пісню „Броди-1944", сл. С. Михайліва обр. В. Юркевича, „Тече вода в синє море" сл. Тараса Шевченка і „Як давно", сл. О. Підсуха, муз. Григорія Китастого. Публіка на хотіла дати йому зійти зі сцени і він закінчив свій виступ народною піснею „Чого плачеш, Україно".

Дуже успішний був виступ Лідії Хоми з Ню Гейвену. Вона—мистець в декламації і рецитації. Деклямацією поезій „Спомин" М. Могира, „Мі й Батько" Михайла Ситника вона зворушила публіку до сліз.

Закінчив концерт зорганізований для цієї імпрези чоловічий хор під батутою Михайла Шевчука. Хористи за п'ять проб потрапили опанувати репертуар і виконали його бездоганно. Хор проспівав чотири пісні: „Український народе, вставай зо сну" укладу Остапа Бобликевича і Юрія Лаврівського „Ой, нагнувся дуб високий", муз. Гайворонського, зі сольоспівом Бориса Крупи, що відомий у нас своїм гарним баритоном. Третя пісня „Ставок заснув" Дмитра Котка з мурмурандом, сольоспів — Юрій Ковінько.

Закінчено концерт бойовою піснею „Вперед, вперед", муз. Омеляна Плешкевича і Юрія Лаврівського. Оплескам не було кінця.

Свято закінчено загальним співом українського національного гимну „ Ще не вмерла Україна".

Мгр Лев Стеткевич

Реґіональні...

(Закінчення зі стор. 2)

гти свою національну самобутність, свідомість, почуття національної приналежности, гордість на свою націю, в якій ситуації вона не знаходилася б („Свою Україну любіте, любіть її во врем'я люте"... — Т. Шевченко). Це те, що в Америці називають дещо принизливою термінологією „етнік". Це почуття заставляє людину зібрати, удокументувати і джерельно-науково опрацювати та в друкованій формі зберегти для майбутнього здобутки генія свого народу, як національну спадщину. Це почуття обов'язку й відповідальности за минулі здобутки й невтишне бажання залишити по собі й передати майбутнім поколінням своє наслідця.

Дальшим поштовхом є свідомість політичної ситуації, в якій знайшовся наш народ — з одного боку бажання усвідомити й переконати т. зв. „Захід", що українська нація існує, пульсує життям і має невгнуте бажання жити у власній державі, з другого боку конечність протиставитися невірному зображуванню дійсности як це роблять у своїй „Історії міст і сіл України" підсоветські автори й режимні видавництва.

Видаванню реґіональних і споріднених збірників поза межами батьківщини сприяє теж високий стандарт життя вихідців, матеріяльні й фінансові засоби, які дають змогу публікувати об'ємисті, часто кількатомні книги, удокументовані візуальним матеріялом — фотами, мапами, ситуаційними плянами, графіконами, пояснювальними таблицями.

Недостачею збірників є брак доступу до документарних і джерельних матеріялів, які здебільша находяться на окупованих російськими большевиками й комуністичними урядами наших сусідів теренах України. Через те й вартість матеріялів коливається. Тому слушно впорядники називають ці збірники комбінованою назвою „науково-мемуарні". Мемуаристика писана чи мовлена є сьогодні важливим джерелом матеріялів для дослідників, бо спогади можна звірити з документами й фактами. Тому в університетах ведуть тепер окремий відділ усної, говореної, чи мовленої історії („oral history") записування на стрічку інтерв'ю з свідками пережитих подій. Дослідники переконалися, що сам джерельний матеріял є сухим фактом, коли не має в собі живого людського елементу.

У газетній статті зайвим і неможливим було б детально обговорити всі спонуки, поштовхи й різнорідні елементи в багатьох їх різновидах, які стимулюють ентузіястів публікувати реґіональні збірники. Але й з такого схематичного їх огляду читачеві стане ясно, в чому лежить вагомість і необхідність видавати ці збірники й чому цю акцію реґіональних комітетів, редакторів і видавців треба підтримувати морально й матеріяльно.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЕДІЛЯ, 7-го ГРУДНЯ 1986 р.

Дітройт, Миш. Річні загальні збори 183-го Відд. ім. гетьмана Ів. Мазепи, о год. 1:30 по пол. в залі Української Мишиґенської Ліґи при вул. Мишиґен 6690. На порядку нарад: звіти членів Управи, К. Комісії і делеґатів до Установ, дискусія над звітами і вибір нової Управи на 1987 р. Якщо на означену годину не явиться відповідна кількість членів, збори відбудуться на годину пізніше, без огляду на кількість присутніх. Після зборів буде тепла перекуска. Всіх ВШ. членів запрошуємо до участи в зборах. — Д. Кошильовський, гол., П. Залуга, фін. секр., Б. Фльорчук, прот. секр.